

Берлач О.П.,
кандидат архітектури,
доцент кафедри образотворчого мистецтва,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
Луцьк. Україна

МУРАЛ-АРТ ЯК ЗАСІБ СПІЛКУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ УРБАНІСТИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ЛУЦЬКА

Постановка проблеми. Художній розпис зовнішніх стін будинків у міському просторі набув не аби якого значення та захоплення мільйонами людей протягом останніх десятиліть. В монументальному мистецтві утвердилася нова художня практика в процесі якої суспільство познайомилося з такими напрямками як мурал, стріт-арт і графіті.

Мета статті: проаналізувати сучасні тенденції муралу-арт як художньої практики на прикладі урбаністичного середовища Луцька.

Аналіз досліджень. Аналіз наукових публікацій дає можливість зробити припущення, що комплексного аналізу муралів як нової художньої практики та її місця на прикладі архітектурного середовища міста Луцька дослідниками не проводилось. З цього, в свою чергу, впливають помилкові вільні інтерпретації муралів як великих графіті та підвидів стріт - арту.

Виклад основного матеріалу. Мурал-арт – це стилістичні зовнішні розписи на стінах та фасадах будинків житлової або промислової архітектури, володіють характерними сюжетними композиціями та складною технікою виконання [4]. Як правило, мурал покриває всю площину поверхні та створюється із дозволу представників влади, або на їх замовлення. Ця особливість і є кардинальною відмінністю між графіті та муралом, оскільки перші у більшості випадків створені нелегально, а автори зазнають переслідування.

Тому з впевненістю можна стверджувати, що мурал – різновид живопису, твори якого мають самостійне значення і сприймаються незалежно від оточення. Відповідно до твердження тлумачного словника мистецтвознавчих термінів «монументальний живопис – це твір образотворчого мистецтва значного розміру, пов'язаний з архітектурою, але із самостійним і суспільно значимим образним змістом» [4]. Мета діяльності монументалістів полягає в перетворенні архітектурного простору, внесення в нього нових естетичних форм. Специфіка творчості художників-монументалістів, які працюють на архітектурній площині будівель полягає в тому, що для них необхідно в більшій мірі володіти технічними та технологічними навичками, адже робота в архітектурному середовищі ставить свої вимоги та завдання. Конкретні архітектурні умови, містобудівна характеристика, функції, призначення будівлі, стильові особливості безпосередньо впливають на ідею монументального твору, диктують його композиційну побудову, колористику, образотворчу мову. Але розпис у монументальному мистецтві не може служити лише

прикрасою архітектурного об'єкта, він має виявляти архітектурні форми, доповнювати стилістику що надаватиме йому своєрідного характеру, який виражається в особливому трактуванні зображуваних форм, фарб, світла, гармонії з архітектурою.

Мурали міста Луцька, або Луцькі мурали, або як їх називають у монументальному живописі стінопис – настінний розпис на архітектурній площині будівель у місті Луцьк, створені волинськими художниками – монументалістами та слугують засобом вираження потягу до соціальних змін, або певних прагнень у суспільстві. Міський текст - набір специфічних значень, метафор та образів, наявних у міському просторі, як наслідок асоційовані з цим містом. Місто Луцьк на рівні з іншими містами України, є містом де живопис муралу розвивається та знаходить підтримку як серед жителів так і серед осередків влади.

Відомими представниками такого живопису серед луцьких художників є Андрій Кальков, Андрій Присяжнюк, Сергій Радкевич, Андрій Горбаль, Юрій Чайка та ін..

Важливе значення в розвитку та популяризації мистецтва муралу відіграє багаторічна співпраця та обмін досвідом між українськими та європейськими художниками. Так у 2020 році в обласному центрі Волині провели унікальний *фестиваль стріт-арту «Lutsk Wallking»*, який був покликаний популяризувати вуличне мистецтво і завдяки якому у місті з'явилися нові дивовижні стінописи, які, до того ж, «оживають» у смартфонах в доповненій реальності. Митці творили нові роботи, знайомлячи зі своєю творчістю та руйнуючи стереотипи про вуличне мистецтво [1].

На цокольній стіні будівлі Волинського національного університету імені Лесі Українки, що на вулиці Винниченка, 30, митець зі Львова **Тарас Довгалюк** створив мурал, який має назву «Споглядання». (Мал. 1).

На історичній будівлі, що на вулиці Шопена, 16, лучанин **Сергій Радкевич** створив роботу «Рівновага», яка наповнена напрочуд глибокою символікою. (Мал. 2).

Колектив художників зі Львова *Kickit art studio* у складі **Віталія Греха, Сергія Греха та Володимира Федусіва** на проспекті Волі, 27 зобразив мурал з назвою «Квантовий стрибок». «Робота символізує розвиток планети та суспільства в останні кілька століть. Шляхом художньої мови ми розділяємо композицію на два середовища. Нижня частина складається з елементів урбаністичного ландшафту, що занурює глядача у спогади. Тут немає чіткої часової лінії, минуле змішується з теперішнім, гра з масштабом дозволяє подивитись на простір по-іншому. Верхня частина – це абстрактна композиція, що уособлює майбутнє, щось невловиме, без рамок і обмежень, – пояснюють творці муралу [1]. (Мал. 3).

А ось лучанин **Андрій Присяжнюк** на будівлі колишнього кінотеатру «Зміна», що на вулиці Богдана Хмельницького, 40, створив оригінальний мурал «Доповнена реальність». Художник ставив перед собою завдання вписати абстрактну пластичну форму в архітектурну площину будівлі радянського модернізму, організувати формат, враховуючи такі архітектурні конструкції, як вікна, стовп тощо [1]. (Мал. 4).

Цікавим та неповторним є мурал на стіні факультету культури та мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки, що розміщений на вул. Ковельська, 15. Цю роботу виконав художник **Андрій Горбаль** будучи студентом ВУЗу за підтримки художника **Андрія Калькова**, що має назву «Синтез мистецтва – музика, образотворче мистецтво, танець». Керівниками та координаторами були викладачі кафедри образотворчого мистецтва Олександр Берлач та Вадим Курилюк [3]. (Мал. 5).

Міський простір Луцька з року в рік стає урбаністично прогресивнішим та дивує новими сучасними арт-об'єктами. Тільки центральна частина міста нараховує більше 25 муралів. Адже до виконання долучаються і професійні художники з інших міст і країн Європи.

Мал. 1. Тарас Довгалоук «Споглядання», 2020.

Мал.2. Сергій Радкевич «Рівновага», 2020.

Мал.3. Kickit art studio «Квантовий стрибок». 2020.

Мал. 4. Андрій Присяжнюк «Доповнена реальність».

Мал. 5. Андрій Горбаль «Синтез мистецтв...».

Висновки. Мурал-арт є важливою частиною міської культури, яка сприяє розвитку суспільства, робить свій посильний внесок в окрасу архітектурного середовища, дозволяє виражати соціальні, політичні та культурні ідеї.

Таким чином, досліджені мурали в місті Луцьку є самобутніми творами професійних художників - монументалістів і можуть бути використані як рідкісний високохудожній зразок для подальшого системного вивчення нової мистецької практики та культури загалом. Мурали Луцька можна класифікувати на патріотичні, мурали маскульту, національних культурних продуктів, міської ідентичності, тощо.

СПИСОК ВИКОЛИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вулична краса в Луцьку: як у смартфонах «оживають» неймовірно круті мурали: вебсайт. URL: <https://tilkyrazom.com.ua/vulychna-krasa-v-luczku-yak-u-smartfonah-ozhyvayut-nejmovirno-kruti-muraly> (дата звернення: 02.02. 2025).

2. Любавський Р. Мурали Харкова: простір, пам'ять, політика. Місто: історія, культура, суспільство. 2021. Т. 1, № 12. С. 24–40. URL: <https://doi.org/10.15407/mics2021>. (дата звернення: 12. 01. 2025).

3. Мурали міста: у Луцьку організують оригінальну екскурсію: вебсайт. URL: <https://konkurent.ua/publication/135004/murali-mista-u-lutsku-organizovuut-originalnu-ekskursiu> (дата звернення: 29. 01. 2025).

4. Сучасний стінопис. Мурали: вебсайт. URL: <https://uk.wikipedia.org> (дата звернення: 30. 01. 2025).

5. Шеменьова Ю. В. Мурали України у світовому стріт-арті: формотворення, пластичне моделювання, художньо-образні особливості: дис.... д-ра філософії:023. – Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Міністерство культури та інформаційної політики України. Київ: НАКККіМ, 2021. С. 17.

6. Шеменьова Ю. В. Вуличне мистецтво як засіб спілкування з мешканцями міста. Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство: зб. матеріалів міжнародного симпозіуму, 6 червня 2019 р. Міністерство культури та інформаційної політики України; Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ: НАКККіМ, 2019. С. 282–283.